

Asia: VN/34927/2022

Lausuntopyyntö VNa maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista annetun VNan muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun liiton lausunto

Kainuun liitto yhtenä maakunnan liittona on aluekehityslain mukaan toimiva aluekehitysviranomainen ja aluekehitysvastuussa maakunnassaan; valtakunnallisesti aluekehitysvastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Tässä kannanotossa käsitellään lausunnolla olevan asetusesityksen merkitystä ja mahdollisia vaikutuksia aluekehitykseen.

Marja-alaa koskevan säätelyn muutoksilla on vaikutuksia luonnontuotealan yritysten, ulkomaisten työntekijöiden sekä erilaisten juridisten kysymysten lisäksi myös vaikutusta aluekehitykseen ja kehittämiseen. Vaikutukset aluetalouksiin tulevat marjatuotealan arvoketjujen paikallisten, alueellisten ja kansantaloudellisten työllisyys- ja tulovaikutusten kautta. Huomionarvoista on se, että marja-ala on alueellisesti keskittynyttä, jolloin sen vaikutukset vaihtelevat alueittain huomattavasti ja ovat näin ollen paikoin huomattavasti merkittävämmät kuin toimialan kokonaisuudesta voisi päätellä. Kainuu on yksi esimerkki alueesta, jolla vaikutukset ovat hyvin merkittäviä ja koko jalostusketjuun kohdistuvia aina marjojen keruusta ja jatkojalostukseen saakka.

Marja-alan aluevaikuttavuus

Asetusehdotuksen perusteluissa keskeinen puute on muutosesityksen alueellisten vaikutusten arvioinnin puuttuminen. Sellaiseksi voi tulkita vain perustelumuioston ylimalkaisen lauseen: ”Kerääjien siirtyminen kausityöntekijöiksi muuttaisi alan toimintamallia merkittävästi sekä lisäisi

yritysten kustannuksia (palkkakustannukset sivukuluineen ja ylityökorvauksineen olisivat korkeammat kuin marjoista nyt maksettavat pääosin verottomat ansiot) ja hallinnollista taakkaa.”

Aivan oleellinen kysymys yritysvaikutusten kannalta olisi, kuinka suuret kustannusten lisäykset yrityssektorille tästä aiheutuisivat ja edelleen mikä vaikutus tällä olisi yritysten ja koko toimialan kannattavuudelle ja toiminnan jatkuvuudelle. Asetuksen jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida, mikä on muutoksen aiheuttaman hallinnollisen taakan suuruus yrityssektorilla ja hallinnoinnissa. Erityisesti on vältettävä ensi kesää koskeva tilanne, jossa marjojen keruun järjestämisessä tulisi välivuosi, jolla olisi laajat ja välittömät vaikutukset marjanjalostusyrityksien toimintaedellytyksiin.

Luonnonmarjojen runsas esiintyminen ja marjanpoimu keskittyvät ns. marja-Suomeen, maan itäisimpään ja pohjoisimpaan osaan. Tällä alueella on myös alan jatkojalostusyritysten keskittymiä. Joillakin paikkakunnilla näiden työllistävä ja tulovaikutus on huomattava. Marja-alaa koskevat muutokset ovat mitä suuremmassa määrin aluepoliittisia kysymyksiä. Marja-ala tukee harvaan asuttujen alueiden aluetaloutta ja mikä tulee alueellista turvallisuutta. Useissa maakunnissa ja kunnissa marja- ja luonnontuoteala ovat strategisesti tärkeitä kehittämiskohteita.

Parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee yhdessä raja-aluemaakuntien kanssa itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavia toimenpiteitä. Näyttää ilmeiseltä, että asetusehdotuksen toteuttaminen aiheuttaisi juuri itäisessä Suomessa haitallisia aluekehitysvaikutuksia. Esitetyn muutoksen toteuttaminen vaatisi marja-alan kannattavuutta ja kehittämistä tukevia toimenpiteitä, jos lausunnolla olevaa muutosta lähdetään toteuttamaan.

Alue- ja kansallisesta näkökulmasta luonnontuotealan kehitysnäkymät ovat myönteisiä. Luonnonmukaisten ja terveysvaikutuksiltaan erinomaisten kotimaisten marjojen ja muiden keräilytuotteiden käyttöön tulee panostaa osana omavaraisempaa elintarviketuotantoa. Luonnontuotteiden sisältämien lukuisten kemiallisten yhdisteiden hyödyntäminen mitä erilaisimmissa lääke-, luonnonkosmetiikka- ja muissa huipputuotteissa on samoin merkittävä potentiaali arvoketjussa, joka lähtee luonnontuotteiden talteenotosta. Jokaisen arvoketjun osan on oltava taloudellisesti kannattava, jotta ketju toimii.

Kainuun liiton mielestä on selvää, että asetusesityksen vaikutusten arviointi vaatii lisätyötä ja myös vaihtoehtoisten toteutusmallien selvittämistä yritys- ja aluetalouden kielteisten vaikutusten vuoksi. Perustelumuistiosta on ymmärrettävissä, että muutosehdotuksen ajoitus liittyy julkisuuden paineeseen, jonka keskiössä ovat marja-alalla tapahtuneet väärinkäytökset. Myös toimeenpanon realistisuutta tarkastellen (ensi kesän marjanpoiminnan varmistaminen) asetuksen muuttaminen tässä vaiheessa olisi riski. Aluekehittämisen näkökulmasta toivottavampaa on jatkaa valmisteluprosessia vuorovaikutuksessa alan yrityssektorin kanssa. Maakunnat ja kunnat ovat alan yritysten lisäksi tärkeitä sidosryhmiä tässä valmistelussa kuultavaksi.

Pentti Malinen
maakuntajohtaja
Kainuun liitto

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto - Pentti Malinen, maakuntajohtaja